

1944, september 15. Moskva. — Článok „Československých listov“ k otázke zrodu novej československej armády v priebehu Slovenského národného povstania.

Z hrdinných slovenských bojů vyrůstá nová československá armáda¹

S převratnými událostmi na Slovensku zůstane historicky spjata jedna velká skutečnost: znovuvzkříšení československé armády na domácí půdě. V našem československém osvobozovacím zápase bude patřit nesporně k nejdůležitějším státně politickým aktům prohlášení, jímž se československá vláda postavila za národní povstání Slováků a jímž prohlásila nejen povstávající slovenské vojsko, ale i lidové partyzánské oddíly za součást československé branné moci. Složením přísahy slovenských vojenských částí a partyzánských oddílů na prapor československé republiky bylo slavnostně stvrzeno, že na území slovenského odboje znovu vystávají československé branné síly jako symbol a štít osvobozující se republiky.

Pod živelnou silou slovenského národního povstání, zachvátivšího většinu slovenského vojska, se takřka rázem rozsykala slovenská armáda tisovského zrádcovského režimu a přestala již fakticky existovat. Slovenské národní vojsko stojí dnes pod československým vrchním vojenským velením. A posilována mobilizací slovenského lidu vyrůstá z hrdinných bojů na Slovensku armáda československé vnitřní fronty, které se v Sovětském svazu dostalo čestného názvu: československá národně osvobozenecká armáda.

Tak byla slovenskými událostmi dána odpověď na otázku, jak se bude obnovovat československá branná moc, za jakých okolností bude plněn druhý odstavec československo-sovětské úmluvy z 8. května 1944, v němž se uvádí, že úkolem československého vládního delegáta na osvobozeném území bude: „obnovit československou brannou moc“.

Zajisté že mnohým politickým i vojenským činitelům nebylo jasno, jak se bude československá branná moc obnovovat. Vypracovávaly se různé projekty znovuvýstavby československé armády, s úmyslem zachovati i tu „kontinuitu“, pokračovat v pojetí, duchu a organizaci dřívější československé armády. Platila domněnka, že nové budování československé armády bude se díti více méně v týlu, že obnovení československé armády bude umělým výtvorem vojenských organizátorů, výlučným dílem vojenského aparátu a byrokratické administrativy. Slovenské události však dokazují, že československá armáda se neobnovuje podle těchto představ, nýbrž že vzniká na vnitřní frontě, že se tvoří v boji, v průběhu národně osvobozovacího zápasu a za přímé účasti lidu. Prostě, že jako z národně osvobozovacího boje a z rukou statečného lidu vzešla nová jugoslávská armáda a Polské vojsko, že stejně tak z národně osvobozovacího hnutí a z rukou lidu vzejde i nová československá armáda, která pro vždy ponese ve svém charakteru pečeť svého zrodu.

A všimněme si blíže některých momentů, které v souvislosti se slovenskými událostmi charakterizují opětné zrození domácí československé armády. Charakteristický je především moment nacionální.

Má svůj důvod i svůj význam ta skutečnost, že československá armáda znovu vystává ve spojení s národně osvobozovacím hnutím Slováků. Okolnost, že Slováci měli v rukách zbraň, že je mohli obrátit proti Němcům a že je dovedli uplatnit v boji za svobodu, tato okolnost předurčila významnou úlohu Slováků při obno-

¹ Autorom článku bol V. Kopecký.

vování československé branné moci. Slovenští vojáci zaujali již v zahraničních československých vojenských jednotkách význačné místo díky tomu, že na frontě přecházely celé slovenské vojenské části k Rudé armádě a k sovětským partyzánům, aby šly bojovat pod prapory československého vojska na území SSSR. Na Slovensku samotném se zformovaly poměrně velké partyzánské oddíly z ozbrojených slovenských bojovníků. Avšak to nejvýznamnější nastalo, když se regulérní slovenské vojsko doma ve své většině včetně důstojníků zapojilo do příprav ozbrojeného národního povstání proti německým okupantům, v němž spolu s partyzánskými oddíly hraje tak důležitou roli.

Tyto odbojné národní branné síly Slováků staly se základem nové domácí československé armády. Celé vojenské útvary slovenské armády v čele se svými velitelstvími a štáby se přeformovaly v útvary československé armády. Pod egidu československé branné moci přešly kompletně celé slovenské divise, celé slovenské pluky a prapory, které dnes stojí v hrdinném boji za slovenskou svobodu, za nové, svobodné Československo, vydobývající si slávu a vydobývající čest nejen slovenskému národu, ale i československé armádě, československé republice. Tím vším je vtiskován nově se tvořící československé armádě od počátku určitý národnostní ráz. Je jasno, že organismus nové československé armády bude při státní jednotnosti československé armády daleko výrazněji ztělesňovat nacionální složky, než jak tomu bylo u dřívější československé armády. V rámci jednotné československé armády bude musit zůstat zachován slovenský charakter těch vojenských útvarů, které se nyní vyznamenávají v hrdinných bojích na Slovensku. Zásady nacionální rovnoprávnosti bude musit býti dbáno i při určování velitelů armádních a na vyšších vojenských místech, jako v novém československém generálním štábu, kde všude vedle Čechů musí býti náležitě zastoupeni i Slováci. To vše vyplývá z toho faktu, že nová československá armáda se rodí na Slovensku, v národně osvobozovacím boji Slováků, že se rodí jako svazek bojovného bratrství českého a slovenského národa ve společném zápase za svobodné Československo.

To se bude týkat i Karpatských Ukrajinců. Je známo, že i jejich účast v zahraničních československých vojenských jednotkách je významná. Na území Karpatské Ukrajiny jsou též silné oddíly partyzánů a různé bojové útvary karpato-ukrajinských vojáků, opustivších službu v maďarské armádě. Průběh bojů v této části republiky nám ukáže, jak se opět nacionální branné síly Karpatských Ukrajinců budou včleňovat v novou československou armádu.

Všimněme si dalšího charakteristického momentu slovenských událostí. Na Slovensku to byla Slovenská národní rada, která ve spojení s odbojným slovenským vojskem a ve spojení s partyzánskými oddíly připravovala ozbrojené národní povstání Slováků proti německým okupantům. Slovenská národní rada si zřídila pro přípravu a pro vedení ozbrojeného národního boje zvláštní svůj vojenský orgán, do něhož byli pojeti význační slovenští důstojníci. Tato součinnost vedoucích orgánů národně osvobozovacího hnutí se slovenským vojskem se uskutečnila i dole, pokud jde o místní Národní výbory a vojenské posádky. Odbojné slovenské vojsko šlo do akce pod vedením Slovenské národní rady a Národních výborů. A bojující slovenské vojsko se společně s partyzánskými oddíly ukázněně podřizuje Slovenské národní radě a Národním výborům jako orgánům národní lidové moci, která uznává dnes vládně na celém území slovenského odboje. Slovenská národní rada, která proklamovala na Slovensku obnovení svrchovanosti československé republiky, vedla také slovenské vojenské části a partyzánské oddíly pod prapor československé branné moci. Slovenská národní rada a Národní výbory provádějí mobilizaci do bojující armády a provádějí všechna opatření, která slouží hrdinnému boji armády, jejímu zesílení a jejímu zaopatření vším potřebným.

Jest jisto, že bez Slovenské národní rady, bez Národních výborů by nebylo na Slovensku národního protiněmeckého povstání, ani odbojného vystoupení slovenského vojska, ani proklamace československé republiky, ani přeměny slovenské

armády v armádu československou, ani oné mohutné síly vojenského a partyzánského boje Slováků, jehož jsme svědky.

Události na Slovensku jsou v tomto směru poučením pro všechny, kdož se z tvrdošíjného respektu k byrokratické správě zpěčují plně uznat Národní výbory jako orgány veřejné správy a kdož se snaží těmto orgánům lidové demokratické moci upíratí pravomoc zasahovat do záležitostí vojenských.

Na Slovensku je podáván důkaz, že jen při uznání demokratické lidové moci, jen v součinnosti s lidovou reprezentací národa a státu, že jen za těchto podmínek skutečné demokracie může nová československá armáda vyrůstat jako bojeschopná.

Třetí charakteristický moment, jež chceme v souvislosti se slovenskými událostmi podtrhnout, záleží v tom, že v prohlášení československé vlády v Londýně byly uznány za součást československé branné moci spolu s odbojným slovenským vojskem i partyzánské slovenské oddíly, ozbrojené lidové formace, které v slovenských bojích hrají prvořadou vojenskou úlohu. V průběhu slovenských událostí se uskutečnilo to nejužší sbratření slovenských vojáků a důstojníků s partyzány, kteří projevují v bojích nejen největší heroismus, ale i vysoké vojenské a vůdcovské schopnosti. Z partyzánských oddílů vyrůstají velké bojovné útvary stálým přílivem ozbrojeného slovenského lidu, a tím, že se k partyzánským družinám přidávají celé vojenské části v čele s důstojníky. Na jiných místech se regulérní vojenské oddíly a partyzánské brigády spojují k společným bojovným akcím, při čemž obojím oddílům velí tam partyzánský velitelé a onde vojenští velitelé-důstojníci. Jinde opět, v oblastech Němci obsazených, se slovenské vojenské části přeměňují v partyzánské oddíly a vedou ve spojení s lidem zázemní boj proti německým veřelcům. Tato těsná bratrská součinnost vojenských částí a partyzánských oddílů se uskutečňuje díky tomu, že v litém a krvavém národním boji s německými násilníky padají různé předsudky a přehrady. Důstojníci a vojenští velitelé, odhodlaní bojovat, odhazují předpojatost vůči partyzánským formám lidové národně osvobozené války a spojují se s lidem, který nezná hranic ve své obětavosti, bojovné odvaze a vytrvalosti.

Z takových bojových podmínek vyrůstá na Slovensku nová, vnitřní československá armáda, které se dostalo uznání od československé vlády v Londýně. Je to armáda, skládající se z vojáků a partyzánů, vyvstávající přímo z lidu a ztělesňující nejlepší bojové síly odborných vojenských částí a lidových ozbrojených formací. Je to armáda vsutku lidová.

Armáda a lid! V bouřlivém, dramatickém vývoji slovenských událostí objevují se nám v novém vzájemném poměru tyto dva hlavní činitele velkých věcí, vyžadujících nasazení síly, vyžadujících boje, krve a životů. Z minulosti republiky je známo, jak nevyřešený a v podstatě špatný byl poměr mezi lidem a vedením armády. A je známo, jak škodlivý a jak osudný pro republiku a pro československou demokracii byl ten chronický zjev, že v poměru mezi lidem a armádou panovala nedůvěra, vyvolávaná hlavně dlouholetou monopolní vládou agrární reakční a kapitalistické strany v ministerstvu národní obrany. Pravdou je, že za dvacet let republiky si armáda a lid neporozuměly, že se ani vzájemně nepoznaly, neřku-li aby se sblížily, s výjimkou náběhu k sblížení lidu s demokratickými živly armády v pozdní chvíli před Mnichovem v roce 1938. Škodlivé tendence československé vojenské politiky byly částečně přeneseny z domova i do zahraniční emigrace a ovlivnily i kurs armádního československého vedení v zahraničním odboji.

Avšak to vše patří již minulosti. Začíná nová éra československého vojenství, tvoří se nová československá armáda. Tvoří se za nového poměru mezi lidem a armádou, založeného nejen na vzájemné důvěře, ale na skutečném sblížení a svorné jednotnosti. Podmínky pro tento nový poměr mezi lidem a armádou na domácí půdě vytvořily těžké roky německého útlaku, společný tvrdý pětiletý zápas za bytí národa, vysoce vznícený vlastenecký cit a pevná vůle k opětovnému vybojování svo-

body, která staví svorně vedle sebe do bojovné řady prostého dělníka, lidového bojovníka, diverzanta, partyzána, inteligenta, vojáka i vysokého důstojníka.

Tyto předpoklady vzájemné důvěry mezi armádou a lidem pečlivě pěstovat, upevňovat a rozvíjet znamená pracovat k tomu, aby nová československá armáda rostla jako silná, mocná, na širokém masovém základě národů Československa. A jestliže v otázce politické důvěry k armádě tak mnoho záleží na smýšlení důstojnictva, pak nutno od všech československých důstojníků očekávat, že se zbaví různého škodlivého ideového balastu a různých falešných orientací. A že osvědčí svoji politickou vyspělost plným pochopením těch okolností, za kterých se vybojovává československá svoboda. Českoslovenští důstojníci musí pochopit, že vybojovávání československé svobody se děje ve spojitosti s národně revolučním hnutím lidu, že se děje od východu, ve spojení s vítěznou mocí a silou Sovětského svazu a že tím jest mnoho nezvratně určeno. Českoslovenští důstojníci musí pochopit, že v osvobozené republice bude míti jménem národů ve svých rukou moc sám lid, že lid nenechá již nikoho nad sebou vládnout, nýbrž že jako svrchovaný činitel bude moc ve státě vykonávat přímo pomocí svých demokratických orgánů. Ukázněnost armády musí se projevit především v jejím ukázněném poměru k národní a státní moci lidu. Poměr k lidu a k lidové moci bude zkouškou demokratičnosti armády. Když bude armáda, její velení, její důstojnický sbor míti dobrý poměr k lidu, tak bude dobře pro republiku, pro demokracii i pro armádu.

Českoslovenští důstojníci a vojenští velitelé armády musí být přesvědčeni, že lid chce míti armádu silnou, mocnou a vskutku skvělou. A že nikdo jako právě lid nedovede tak plně ocenit význam armády, hodnotu odborného vojenství a nepostradatelné služby vojensky zkušených, vzdělaných a schopných důstojnických kádrů. Nechtě padne i u nás falešná domněnka, že by snad lidová moc znamenala nějaké snížení úlohy armády a nějakou degradaci důstojnického povolání a postavení. Naopak. Lid jest ochoten učiniti pro armádu vše a dáti jí vše, dáti jí všechny materiální prostředky, dáti jí nejpřednější státní a společenské postavení, dáti jí i všechna důstojenství a pocty, jestliže se lid přesvědčí, že je to armáda jeho, armáda demokratická, sloužící oddaně zájmům národa, státu a demokracie.

A takovouto vskutku novou československou armádu vidíme dnes vyrůstat ze slovenských bojů. Zítřka bude tato nová československá armáda vyrůstat z bojů i na území Karpatské Ukrajiny. A také v českých zemích, v naší české vlasti vstane bojovné šiky a zformují se v tu nejmohutnější složku nové československé branné moci. Svou velkou úlohu v budování nové československé armády splní i zahraniční československé vojenské jednotky. A splní ji zvláště k tomu povolány československý armádní sbor na území SSSR, jehož bojovné oddíly prošly hrdinými bitvami po boku vítězné Rudé armády a spěchají dnes domů, aby se tu ve vlasti spojily s bojujícími šiky československého domácího vojska v jedno těleso: v novou československou armádu, která vybojuje svobodu republiky, upevní její základy a zajistí národům Československa svobodný a zdárný demokratický vývoj.